

SSCB hazineyi verecek mi?

Troya için Dışışleri devrede

Dışışleri Bakanlığı Kültür Dairesi, arkeolog Schliemann tarafından 1872 yılında Çanakkale'de bulunup önce Almanya'ya kaçırılan, 2. Dünya Savaşı sırasında Berlin'den Sovyetler'e götürülen Troya hazinesinin Türkiye'ye iadesi için bilgi derlemesine başladı.

ÖZGEN ACAR

ANKARA — Dışışleri Bakanlığı Kültür Dairesi Genel Müdürü Büyükelçi İsmet Birsell, "Troya Hazinesi" için harekete geçildiğini söyledi.

Büyükelçi Birsell, Moskova'daki Türk büyükelçiliğinden konu hakkında bilgi istendiğini, yurtdışında konuya ilişkin olarak yapılan yayınların derlenmekte olduğunu ve bu arada gelişmeler hakkında "UNESCO"ya bilgi verileceğini bildirdi.

Genel Müdür, Kültür Bakanlığı'nın "Troya Hazinesi" hakkında dış temsilciliklerimizce bilgi toplanmasına ilişkin 4 nisan tarihli yazısının salı günü ellerine ulaşmasından hemen sonra çalışmalara başladığını da sözlerine ekledi.

"Troya Hazinesi"nin Moskova'da Kremlin Sarayı'nda olduğunu bildiren haberlerin yankıları sürerken arkeoloji profesörü Nimet Özgüç, "Geçen yıl Berlin'de konuştuğum Alman bilim adamları bana (Bergama Sunağı gibi Troya Hazinesi'nin de Sovyetler Birliği'ne götürüldüğüne inandıklarını) söylediler" dedi.

Prof. Nimet Özgüç, "Eğer hazinenin gerçekten Moskova'da olduğu kesinleşirse bunun gideceği yer yüzde yüz İstanbul Arkeoloji Müzesi'dir. Sovyetler'in bu umudumuzu gerçekleştirmesini dileriz. Böylece, Anadolu arkeolojisi ve bilim adına hepimizi sevindirmiş olurlar."

Schliemann ve Saffet Paşa

Alman arkeolog Heinrich Schliemann "Troya Hazinesi"ni zamanın Milli Eğitim Bakanı Saffet Paşa'ya inat olsun diye kaçırdığını anılarında açıklamaktadır. Türkiye'nin bu hazineyi istemesine haklı bir gerekçe içerdiği için bu anılardan bazı bölümlere yer veriyoruz.

Aklı ve yüreği "Troya" ile dolu Heinrich Schliemann Nisan 1870'te Çanakkale'ye gelip, üzerinde koyun ağılı olan "Hisarlık" tepesinde kazıya başlar. Ancak arazinin sahibi olan iki Türk, kendisinden tarlasına vereceği zarar karşılığında 120 lira (120 Osmanlı altını) ister. Buna, arazinin eski

haline getirilmesi koşulu da eklidir.

Schliemann anılarında, bu paranın çok "fahiş" olduğu için İstanbul'a "Bab-ı Âli"ye gidip zamanın "Maarif Nazırı Saffet Paşa ile konuştuğunu anlatır. Kendisine, yerel yetkililerin devreye girmesiyle bu arazinin devlet tarafından 30 liraya kamulaştırılabileceği söylenir.

Schliemann kazılarına başlar ve aralıkta yeniden İstanbul'a giderek iki arazi sahibini, burayı kendisine 40 liraya satmasına razı ettiğini bildirir. Ancak bu araziyi 24 liraya kamulaştırdığını, burasının artık devlete ait olduğunu Maarif Nazırı Saffet Paşa, Schliemann'a söyler; "bulduğu her şeyi vermesi koşuluyla kazısını sürdürebileceğini" bildirir.

Schliemann "bu iğrenç ve aşağılık davranışını açık bir dille" Saffet Paşa'ya bildirdiğini ve "kazı falan yapmayacağını söylediğini" yazar. Araya Amerikan konsolosunun girmesi üzerine Schliemann "buluntuların yarı yarıya paylaşılmasına ve kendi payının da Türkiye'den çıkarılmasına razı olduğunu" anlatır.

İlk tarihi eser kararnamesi

Alman arkeolog, anılarında bu anlatımdan hemen sonraki cümlesinde "Ancak 1872'de Türk hükümetinin çıkardığı bir kararname ile (bundan böyle) kendi payına düşen buluntuların da ihraç yetkisinin elinden alındığını ve bunları sadece Türkiye içinde satabileceğini" öğrenmesinden dolayı kızgınlığını dile getirir.

Schliemann daha önce iddia ettiği gibi kazısını durdurmaz ve bu kararnameden bir yıl sonra bu hazineyi bulur. Ancak Schliemann, "Türk hükümeti böylece yazılı sözleşmemizi ihlal ederek tüm haklarımı benden aldı" dedikten sonra kararını şu sözlerle dile getirir:

"O andan itibaren artık kendimi, sözleşmeyi benim işlediğim bir hatadan dolayı bozmuş bir kişi olarak görmedim. Bulduğum her değerli şeyi kendime sakladım. Böylece bunları bilim adına korudum. Bütün uygar dünyanın benim bu dav-

(Arkası 19. sayfada)

Troya için

(Baştarafı 20. Sayfada)

ranışımı onaylayacağına inanıyorum. Benim aşırı beklentilerimi de fazlasıyla aşan bu yeni keşif Troya eserleri ve özellikle hazine, Saffet Paşa'nın bana karşı yaptığı aşağılık hilenin bir bedeli olmuştur."

Schliemann'ın bu arada başlangıçta işçilere günlük 9 ve sonraları 12 kuruş gündelik ödediğini de kuruş (1 TL = 100 kuruş) kavramını bilmeyen günümüz kuşağına belirtmek isterim.

TROYA LİSTESİ

"Troya Hazinesi"nin listesini eserlerin bulunuş sırasına göre şöyle çıkartabiliriz:

1. Geniş bakır kalkan.
 2. Bakır kazan,
 3. Bakır tabakla kaynaşmış gümüş vazoz.
 5. Bakır vazoz.
 6. 403 gram ağırlığında saf altından matara.
 7. 226 gram ağırlığında saf altından bölümlü bardak.
 8. 600 gram ağırlığında saf altından içki kabı.
 9. 17.5-21.5 cm arasında değişen altı adet gümüş ustura.
 10. Çeşitli boyutlarda üç gümüş vazoz.
 11. Bir gümüş kadeh.
 12. Bir gümüş çukur tabak.
 13. Harika ustalıkla yapılmış iki küçük gümüş vazoz.
 14. Bakırdan 13 adet mızrak başı.
 15. Değişik 14 adet savaş baltası parçası.
 16. Çift taraflı 7 bakır hançer.
 17. Bir miğfere ait parçalar.
 18. Bir gümüş vazoz.
 19. Altın ve gümüşün doğal karışımı olan elektrumdan yapılmış bir bardak.
 20. Bir bakır iğne.
 21. Büyükçe bir gümüş vazoz.
 22. Biri 54 cm. öteki 50 cm uzunluğunda iki altın diadem.
 23. Dört harika sallantılı altın küpe.
 24. Çeşitli boyut ve biçimlerde 56 adet altın küpe.
 25. 8750 altın boncuktan oluşan altın kolyeler.
 26. Altı adet altın bilezik.
 27. İki küçük altın kadeh.
 28. Altın düğmeler.
 29. Bazı altın kırıntıları.
- Bugün bunların hangilerinin Moskova'da Kremlin Sarayı'nda olduğu bilinmiyor.

BİTTİ